

Яворський Андрій – студент V курсу
Інституту філології та журналістики
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,
доцент Ю. В. Громик

Лексичні помилки на сторінках місцевої періодики Кам'янецьчини

Актуальність дослідження. Проблема мовних помилок хоч і має численну бібліографію, все ж лишається відкритою і невичерпаною. Достатньо актуальна вона і в сучасній українській пресолінгвістиці. Спроби системного опису помилок на матеріалі газет зроблено Т. Г. Бондаренко [1], А. О. Капелюшним [2], які простежили типологічні ознаки мовних помилок, з'ясували причини їх виникнення тощо. Разом із тим рівень мовної грамотності в сучасних друкованих ЗМІ, особливо регіональних, на жаль, залишається далеким від бажаного.

Мета дослідження – систематизувати різнотипні лексичні помилки, що трапляються на сторінках регіональної газети «Край Кам'янецький», що видається в м. Кам'янці-Подільському Хмельницької області з 1930 року (при покликанні на це видання використано скорочення *К. К.*, після якого вказано дату виходу номера та сторінку, на якій засвідчено помилку).

Виклад результатів дослідження. Лексичні помилки в місцевих друкованих ЗМІ мають велику частотність. Одна із причин їхньої появи – семантична модифікація лексем, або “лексико-семантичний процес, у результаті якого слово частково або повністю втрачає свою концептуальність, системність, семантику і набуває властивостей, що нормативно йому не притаманні” [1, 9]. Так, у випадку *вірно вчинити в тій чи іншій ситуації* (К. К., 9.09.2011, с. 1) контексту відповідає лексема *правильно*, а не *вірно*. Журналісти нехтують лексичною нормою і тоді, коли послуговуються словом *наступний* замість *такий*, пор.: *Від сплати за навчання [...] звільнені наступні категорії населення* (К. К., 9.09.2011, с. 3). Як порушення лексичної норми кваліфікуємо

вживання слова *відтак* ‘потім, згодом; далі’ (СУМ I, 647) у значенні ‘отже’: *Відтак, роботи в цьому напрямку заплановано повністю завершити вже у вересні-жовтні* (К. К., 9.09.2011, с. 1). У реченні *На місці книгозбірні сільський голова завбачує створити зал урочистих подій* (К. К., 9.09.2011, с. 1) замість очікуваної лексеми *планує* використано слово *завбачує*, значення якого контексту не відповідає: *завбачувати* ‘знати наперед, на основі певних фактів робити передбачення, висновок про розвиток, настання яких-небудь явищ, подій’, ‘правильно орієнтуючись у яких-небудь обставинах, здогадуватися наперед про щось’ (СУМ III, 39). У реченні *Хворобливі відчуття в області серця* (К. К., 9.09.2011, с. 13) у невластивому значенні вжито іменник *область*: згідно з лексичною нормою, він доцільний тоді, коли мова йде про адміністративно-територіальну одиницю в межах держави або про простір, в якому поширене певне явище (СУМ V, 520). Наведене ж речення можна відредагувати так: *Хворобливі відчуття в серці*.

Помічено помилки, зумовлені неточним розумінням семантики іншомовних слів. Так, у конструкції *сільський голова посприяв делегуванню з бюджету сільради ще 60 тис.грн.* (К. К., 9.09.2011, с. 1) замість лексеми *виділення* помилково використано запозичену *делегування*, значення якої не відповідає контексту: *делегування* ‘обрання депутатом’, ‘передача функцій, повноважень на певний час’ (СУМ II, 236).

Одна з помилконебезпечних груп слів – пароніми. Так, сплутування значень близьких за звучанням слів *вдача* ‘сукупність психічних особливостей, з яких складається особистість людини; характер’ та *удача* ‘позитивний, бажаний результат чого-небудь, щасливий збіг обставин для когось; успіх’ (Гол., 563–564) простежено у реченні *Бажасмо всім міцного здоров’я, великої вдачи* (К. К., 9.09.2011, с. 1): контексту відповідає така лексема *удача*.

У словосполученні *основний пріоритет* (с. 1) вбачаємо плеоназм: з огляду на семантику іменника *пріоритет* (‘переважне, провідне значення когось, чого-небудь’ (СУМ VIII, 106)) прикметник *основний* при ньому зайвий. Ознаки

плеоназму можна простежити й у конструкції *планами на майбутнє* (К. К., 9.09.2011, с. 1): сегмент *на майбутнє* тут зайвий, семантично порожній.

Деякі лексичні помилки відбивають результати інтерферентних процесів, найперше – вплив із боку російської мови. Один із різновидів помилок цього типу – інтерферема, або лінгвоодиноці, утворені шляхом буквального перекладу з урахуванням фонетико-вимовних норм української мови [1, 10]. Так, у реченні *Ті саме були за роботою – вчилися рахувати, співставляти фігурки тощо* (К. К., 9.09.2011, с. 1) як інтерферему кваліфікуємо лексему *співставляти*: російському слову *сопоставлять* в українській мові відповідає *зіставляти*.

Виразні ознаки лексичних помилок мають конструкції *займає провідну роль* (К. К., 9.09.2011, с. 1) – варто використати варіанти *посідає провідне місце* або *відіграє провідну роль*; *олія надає загальнозміцнюючу дію* (К. К., 9.09.2011, с. 8) – замість *надає дію* варто писати *має дію* тощо.

У журналістських текстах трапляються неологізми (наприклад, терміни), що постали шляхом словотворення на основі наявних у мові морфем, однаке не відповідають літературній нормі: *Це сприяє кращому обпробковінню шкірки* (К. К., 9.09.2011, с. 7), *Ознакою стиглості гарбуза є суха обпробковіла плодоніжка* (К. К., 9.09.2011, с. 7) тощо.

Висновки. Дослідження показало, що лексичні помилки на сторінках місцевої преси Кам'янецьчини характеризує високий ступінь лінгворизику. Серед помилок цього типу домінують семантично модифіковані лексеми.

Основні причини появи таких аномативних одиниць – незнання норм сучасної української літературної мови, вплив російської мови та місцевої говірки.

Умовні скорочення назв використаних джерел

Гол. – Головащук С. І. Словник-довідник з правопису та слововживання / за ред. В. М. Русанівського. – К. : Наук. думка, 1989. – 829 с.

СУМ – Словник української мови : в 11 томах. – К. : Наукова думка, 1970–1980.

Література

1. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / Т. Г. Бондаренко / Київський національний університет імені Т. Шевченка. – К., 2003. – 18 с.
2. Капелюшний А. О. Стилїстика й редагування : практичний словник-довідник журналіста / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2002. – 576 с.